

Kloosterveen! Van het gas af!

Het is al weer enige tijd geleden dat ik namens ons team Duurzaam Kloosterveen de publiciteit zocht. Dit artikel is van ons hele team: ik hield alleen de pen vast.... Ter herinnering: de gemeente Assen heeft, als het gaat om woningen gasloos te krijgen, momenteel vooral haar pijlen op de Lariks en op Kloosterveen gericht. Aanvankelijk was de wethouder (Karin Dekker) daarover erg enthousiast en vielen woorden als "dwang" en "voor 2030". Na een hoop gesteggel ligt er nu een uitbreiding van de warmtevisie, het Addendum, waarbij de transitie voor de bewoners van Kloosterveen er een stuk vriendelijker is uit gaan zien.

Is daarmee de kou uit de lucht? Geenszins: een heel team is door de gemeente ingehuurd om toch vooral voor 2030 in onze wijk "meters" te maken. Er is een brij van werkgroepjes in het leven geroepen waarbij het idee is dat de bewoners mogen meepraten en meebeslissen. Maandag 13 december 2021 kwam zo voor de derde keer een groepje (online) bij elkaar dat een studie van Witteveen & Bos begeleidt. Het doel van dat onderzoek is, om wat beter in te zoomen op Kloosterveen.

Een zogenaamde quick scan

Los nog van begeleidingskosten gaat het om alweer € 20.000 euro aan belastinggeld. Een onderzoek om, zoals ik het nu toch moet samenvatten, de wijkbewoners te overtuigen dat de warmtepomp (all - electric) toch echt het enige logische alternatief is. Over onze ervaringen met het bespreken van deze onderzoeksresultaten doe ik hier verslag. De wijkbewoners kunnen er hun voordeel mee doen, maar voor alle inwoners van Assen is het bruikbare informatie: lees en huiver hoe men omgaat met uw belangen.

Het nog lopende onderzoek waarin ik u in mee wil nemen, richt zich (aldus de nieuwsbrief van de gemeente) *"op typen woningen en gebouwen. Vanuit een snelle scan zullen samen met de bewoners de meest kansrijke oplossingen voor duurzaam verwarmen geselecteerd worden. Daarnaast wordt in beeld gebracht wat de kosten, energiebesparing, duurzaamheid en comfort van deze oplossingen betekenen voor verschillende type woningen. De uitkomsten worden begin 2022 gepresenteerd"*.

Het ging hier dus om een zogenaamde "quick scan" nou: "quick" was het zeker (het geld moest perse in 2021 worden opgemaakt. Het komt toch over dat het budget opmaken hier belangrijker is dan de inhoud). Meedenken over tussentijdse onderzoeksresultaten moest ter vergadering: er was geen tijd gegeven om stukken van te voren te bestuderen. Doorvragen en discussiëren werd genadeloos afgekapt. Bij een online meeting kan dat wat makkelijker en dat was ook nu weer een punt van irritatie. Voor deze studie zijn 4 (!) woningen uitgezocht. Daar ging Witteveen& Bos met warmtemeters aan de gang, werd o.a. het verwarmingssysteem van de woning, bekeken, het energieverbruik opgetekend, het vermogen van de radiatoren ingeschat en de staat van isolatie uitgezocht. Jammer dat de resultaten van dat onderzoek niet eerst vooraf aan de presentatie die avond met de bewoners is doorgenomen. In het kader van communicatie/participatie een gemiste kans. Per woning komt het heel nauwkeurig over, maar voor een schouw van de hele wijk moet je wel wat meer typen woningen (vrijstaand of rijtjeshuis), naar leeftijd (isolatiegraad) en naar grootte bekijken. Onze inzet was en is nog steeds: neem 15-20 woningen en vraag aan echte installateurs/aannemers offertes. We kunnen zelfs een plaatselijke installateur aanwijzen die dat wel wil doen! Een hele wijk in beeld krijgen door een vergrootglas te leggen op een paar woningen en dat dan te extrapoleren naar ruim 4000 woningen vraagt ons inziens op voorhand om moeilijkheden. Maar de gemeente houdt voet bij stuk: omwille van het geld dat nog dit jaar moet zijn uitgegeven, waarbij zoals zal blijken er ook al wat politiek getinte keuzes worden gemaakt. Afhankelijk van wat men meenam of weglief in dit onderzoek en wat men inschat aan kosten en wat men berekend aan CO₂ impact, mag je daarom wel wat vraagtekens zetten bij de conclusies.

Laveren naar een voor de opdrachtgever gewenst onderzoeksresultaat

Al tijdens de eerste bespreking worden alternatieven die maar ruiken naar een warmtenet terzijde geschoven. Dat is de gemeente voor onze wijk echt niet van plan te onderzoeken. Als dat al wordt overwogen, leent zich het centrum van de stad daar beter voor. Overigens deze optie is wel aan de

orde bij de wijk de Lariks; Ik merk maar op dat dat project nu ook niet bepaald vlotjes verloopt en dat er "wat onrust" in de Raad is geweest over de nu al gemaakte kosten.

Enfin, voor de wijk Kloosterveen blijft er naast individuele oplossingen (varianten op de warmtepomp, al dan niet onderdeel van een tussentijds hybride systeem) dan alleen nog de optie over waarbij in plaats van aardgas: waterstof of een zogenaamd groen gas de wijk van brandstof voorziet. De onderzoekers zijn op voorhand de mening toegedaan dat dat 'em ook niet wordt: hun onderbuikgevoel zegt te duur en te laat (d.w.z. later dan 2030: een datum die echter toch niet perse gehaald behoeft te worden?!). Een belangrijk discussiepunt blijkt in dit verband de prijs van waterstof te zijn, zoals straks in dit verhaal zal blijken.

De plaatjes die de onderzoekers laten zien, maken het duidelijk: ja, aardgas komt er goed af, maar daar moeten we vanaf. Waterstof vraagt niet veel investering (alleen een andere ketel) maar is op termijn erg duur door de veronderstelde waterstofprijs en de warmtepomp varianten scoren dan op langere termijn goed. Die vragen wel wat investering (daarover straks wat meer), maar die verdienen je terug door een verminderd energie verbruik. De CO₂ plaatjes van de onderzochte varianten zijn ook duidelijk: als jullie ook maar iets geven om het klimaat, dan moet je je geld steken in de warmtepomp! Ook al is het onderzoek daar uitgesproken over: iedereen die er de moeite voor neemt om dat is uit te zoeken zal zich gaan afvragen of dat CO₂ gebruik echt de eerste 10 jaar wel zo wordt teruggedrongen. Voorlopig wordt elektriciteit toch echt en ook nog eens met een relatief slecht rendement t.o.v. uw thuishoketel, voor een belangrijk deel met fossiele brandstof opgewekt.

Rubbish in: rubbish out

Met wat verbazing zien we in de presentatie een torenhoge CO₂ emissie bij de variant waterstof. De onderzoekers zijn gemakshalve uitgegaan van het relatief goedkope maar "vies" geproduceerde grijze waterstof, terwijl ze nota bene voor de kosten berekening dan weer wel gebruik maken van de duurere groene waterstofvorm. Tja: in dit vak van onderzoekingen wordt gesteld: rubbish in, geeft rubbish uit. En de getoonde grafieken die avond, zijn daar een mooi staaltje van. De onderzoekers merken op dat we ons niet te veel moeten richten op de absolute getallen maar dat de plaatjes wel laten zien hoe de opties zich t.o.v. elkaar verhouden. Een uitspraak, in mijn optiek, dit onderzoeksbureau onwaardig: want als er één verkeerd ingeschatte kostenpost in zit die alleen uitwerkt op maar één van de opties, dan is de vergelijking tussen de opties al snel helemaal verkeerd! Ik, en later ook nog een ander lid van ons team, vragen nog netjes of er geen gevoeligheidsanalyse gemaakt wordt, iets dat in mijn eigen vakgebied een must is, maar daar voelen de onderzoekers niets voor. Voor het vervolg word ik door een snotneus als snotneus de mond gesnoerd.... Op ongeveer dit tijdstip haken ook enkele bewoners af: het gaat hen boven de pet. Zij zaten en zitten meer met de simpele vraag: wat betekent het voor mij? Tja, ik zal mijn verhaal daarom ook maar "platslaan" in twee onderwerpen: de waterstofprijs die wordt aangenomen en de investering die men had bedacht om een warmtepomp goed te laten werken in een huis. Samengevat zal het u inmiddels niet verbazen dat in dit onderzoek wordt aangenomen dat waterstof voor onbepaalde tijd echt heel duur blijft en dat de investeringen aan een huis om het geschikt te maken voor de warmtepomp laag zijn. De bedragen onderling tikken ook nog eens fors aan als we een heel lange terugverdientijd nemen om de investeringen terug te verdienen. Zo toont men ondermeer een beeld van kosten over een periode van maar liefst 30 jaar. Een periode waarbij de helft van de mensen in mijn straat waar ik woon al "dood en begraven" zijn. Om het nog mooier te maken, verwachten de onderzoekers dat die warmtepomp de komende 30 jaar hooguit € 3000 euro aan onderhoud en vervangingskosten met zich mee zal brengen....

Wat niet gewenst is, is in het model duur en wat gewenst is, is goedkoop

Eerst die waterstofprijs: anno 2020 varieert de prijs van de zogenaamde groene waterstof (geen CO₂ emissie) tussen de 3 en 6 euro.(ref H₂ platform). Deze prijs is zeer afhankelijk van de elektriciteitsprijs die groen is opgewekt, want via elektrische stroom win je waterstof en liefst in een land waar een zonnepaneel wat effectiever werkt dan hier. De verwachting is dat waterstof in prijs fors gaat dalen: de markt daarvoor is nog maar net opgestart, en hangt nu af van de investeringen in zonneparken, liefst in het zuiden van Europa, de vraag en de transportprijs (ref: TU Delft). Zoals u wellicht bekend is, maakt Nederland zich op voor een waterstofeconomie, de zogenaamde waterstofbackbone, waar we

straks het bestaande aardgasleidingennet mooi voor kunnen gebruiken. In dit onderzoek wordt echter de waterstofprijs flink hoog, ja zelfs boven de 6 euro per kg voor de komende 30 jaar gehouden.

Dan de investering: de onderzoekers doen het voorkomen dat de 4 huizen die ze hebben bezocht, exemplarisch zijn voor een berekening van een willekeurig huis in de wijk. Wat wordt bij de berekening echter gemakshalve niet meegenomen? De afschrijving van bestaande spullen (oude radiatoren, keukenspullen en vloerenbedekkingen) die naar de gemeentewerf moeten worden afgevoerd. (Mi ook nog wel een milieu dingetje: want dit is zeker geen goed voorbeeld van de zo gewenste circulaire economie, nota bene lopen er daarvoor toch zelfs campagnes om tweede hands kleding aan te schaffen?). Verder in de investeringsbegroting van Witteveen@Bos geen nieuwe leidingen, terwijl lage temperatuurverwarming die eigenlijk wel vereisen, geen bouwkosten, terwijl alleen al de boiler die straks nodig is echt niet zo maar in elk huis kan worden opgehangen, geen vloerverwarming (!), en ook geen doorrekening van de extra elektriciteit om bijvoorbeeld de dan noodzakelijke heet-water boiler bij te warmen tot slot: mogelijk een hoger vastrecht voor uw sterk toegenomen elektriciteitsvraag en de kosten die gemaakt worden om tijdelijk ergens anders te huisvesten als de woning op de kop gaat..... Natúúrlijk zijn dan de investeringskosten laag; enkele voorzichtige vragen hierover worden afgedaan als: tja, dat zijn dan individuele gevallen. Het komt er volgens de onderzoekers op neer dat in de woningen een paar lage temperatuurradiatoren moeten worden geplaatst en "klaar is kees" . De onderzoekers durven het aan om het grootste huis (ruim 250m² vloeroppervlakte) wat ze bezocht hebben in hun rekenvoorbeeld te voorzien van één zo'n ding á € 1700 en dat dát dan behalve de warmtepomp de kosten zijn. De vraag van wat het comfort zal zijn in de andere kamers en de rest van het huis blijft gemakshalve in de lucht hangen.

Zonde van het geld

Het team Duurzaam Kloosterveen doet afstand van een dergelijke studie. Zonde van het geld, maar daar is de gemeenteraad inmiddels wel aan gewend bij dit dossier. Wij waarschuwen de wijkbewoners: laat je voor dergelijke initiatieven vooral goed voorlichten door een installateur/aannemer. Stel daarbij van te voren eisen aan het comfort in uw huis en vooral: laat u niet opjagen met al te mooie praatjes. 2030 ligt niet meer in beton gegoten! Onze website www.duurzaamkloosterveen.nl geeft u ook een rekentool om eens te kijken wat een all-electric oplossing u kan gaan kosten.

Dick van den Brand

Lid van en namens de werkgroep Duurzaam Kloosterveen

Heeft ervaring met het zowel uitvoeren als het begeleiden van honderden wetenschappelijke studies.